

VAHIY VE GELENEK

Vahyi Anlama Yolunda - 3 -

EDİTÖRLER

Dr. M. Raşit Akpınar - Dr. Mustafa Yüceer

 SIYER
akademi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Siyer Yayınları: 424
Siyer Akademi: 22

Eser Adı

Vahyi Anlama Yolunda III
Vahiy ve Gelenek

Yayın Yönetmeni
Muhammed Ali Alioğlu

Proje Koordinatörü
Prof. Dr. Ramazan Altıntaş

Proje Yürütücüsü
Dr. M. Raşit Akpınar

Editörler
Dr. M. Raşit AKPINAR
Dr. Mustafa YÜCEER

İç Tasarım
Mevlüt Sami Ertem

Kapak
Muhammed Onur Özçelikçi

Baskı
Gül Mat. Matbaacılık Yayıncılık San. Tic. A.Ş.
Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No: 8/4
Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul • Tel.: 0212 577 79 77
Sertifika No: 49388

1. Baskı: **Ekim 2022**

ISBN: **978-625-8144-75-8**

Bu eserde yer alan makalelerin bir kısmı, Selçuk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi tarafından 17-18 Mart 2022 tarihlerinde Konya'da gerçekleştirilen Uluslararası Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu Sempozyumunda sunulan bildiriler arasından seçilmiştir. Makalenin tüm sorumluluğu yazarına aittir. Eleştirel makale ve dergilerde yapılacak kısa alıntılar dışında, bu kitabın bir kısmı veya tamamı, yayıncının izni olmadan yayınlanamaz.

Bağlar Mah. 24. Sok. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 • **Wp Hattı:** (0546) 544 76 96
Sertifika No: 22574 • www.siyerkitap.com | satis@siyeryayinlari.com

Vahyi Anlama Yolunda III
VAHİY VE GELENEK

Editörler

Dr. M. Raşit AKPINAR

Dr. Mustafa YÜCEER

İÇİNDEKİLER

Takdim.....	7
Ön Söz	11

DOKTRİN VE MEZHEP MERKEZLİ VAHİY ANLAYIŞI

Kelâm Sıfatı Bağlamında Vahyin Tanrısallığı Sorunu <i>Kılıç Aslan MAVİL</i>	15
العلاقة بين الوحي والسياسة في ضوء النظر الكلامي والأصولي د. محمود النغار	51
ماهية ارتباطية الإدراك العقلي والإدراك النقلی عبد الكريم بليل	67
Hanefî Doktrininde Sünnetin Hem Vahiy Hem İctihat Kaynaklı Kabul Edilmesi <i>Fatih ORHAN</i>	89
Vahyin Mahiyeti Bağlamında Hükümün Neliği <i>Süleyman ŞAHİN</i>	109
İbâzî Tefsirlerde Vahiy Telakkisi <i>Güven AĞIRKAYA</i>	123
Vahyin Geliş Şekli ve Kadiyâniliğin Oluşumuna Etkisi <i>Maksut ÇETİN</i>	143

VAHYİ OKUMA BİÇİMLERİ

Tarihselcilik ve Kur'ân'ın Lafız–Mana Olarak Ayrılığı Teorisi <i>Recep DEMİR</i>	161
Kur'ân Lafızlarına Stilistik Yaklaşım: Vâsıl Bin Ata Örneği <i>Hüseyin MARAZ</i>	191

Kadının Nafaka Sorumsuzluğu Bağlamında Vahyin Evrenselliği Meselesi <i>Akif DURSUN</i>	211
Göstergebilimsel Analizin Kur'ân Yorumuna Kattığı Zenginlik <i>Şeyma Gülsüm ÖNDER</i>	249
Vahiy Karşısında Toplum: Toplumsal Gerçeklikle İlişkisinde Vahyin Kurucu Özne Vasfını Korumasının Tarihi Örnekleri <i>İsa ABİDOĞLU</i>	271

KİŞİ MERKEZLİ VAHİY ANLAYIŞI

Lafız ve Mana İkileminde Vahyin Mahiyeti: Şehristânî'nin Kelâmullah ve Kelâm-ı Nefsî Telakkisi <i>Salih TUNA</i>	303
Şüyûhu'l-Ezher'den Şeyh Mustafa Abdürrâzık'ın Eserlerinde Vahiy Olgusu <i>Ramazan TARİK</i>	337
Taha Abdurrahman'ın Vahyin Tevili ve İlâhî Nassın Tercümesine Dair Önerisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme <i>Soner GÜNDÜZÖZ</i>	365
Kâdî Abdülcebâr'ın Kur'ân Hakkında İhtilafı Bazı Hususlara Yaklaşımı <i>Sibel KAYA</i>	377
Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi Düşüncesinde Mucize-Vahiy İlişkisi <i>Sadık TANRIKULU</i>	393

TAKDİM

İlk insan, ilk Peygamber Hz. Âdem'den itibaren Yüce Allah birey ve toplumları dini ve dünyevi ihtiyaçları konusunda bilgiden mahrum bırakmamıştır. Peygamberlere indirilen ilahi bilgiye vahiy denir. İslam vahiy anlayışında vahyin aktarımı; Allah, melek Cebrail ve Peygamber arasında gerçekleşir. Ehl-i sünnet anlayışına göre vahiyde peygamberin rolü, salt alıcı konumundadır. Ruhsal formasyonu vahiy almaya uygun olan Hz. Muhammed (s.a.v.) vahye müdahil değildir. Vahiy lafız ve mana olarak orijinaldir. İslam dininin temel taşı olan vahiy konusu üzerinde Müslümanlar büyük hassasiyet taşırlar. Çünkü İslam binasının temelini teşkil eden bu taş çökilirse, sistemin tamamı çöker.

Vahiy, nübüvvet temeli üzerine kurulmuştur. Yüce Allah'ın insanla bir iletişimi olan vahyin hakikatini Allah, mahiyetini de peygamber bilir. Biz ise, peygamberin haber verdiği kadar bilebilir ve o şekilde inanırız. Çünkü *el-Kitab*'ın içeriği, onun tarafından bize iletilmiş ve açıklanmıştır. Bu açıdan peygamberlerin hayatında dinin şekil yönüyle temsil edilişi, vahyin canlı örneğini oluşturan Peygamberimizin uygulamasıyla açığa çıkmıştır. Hatta buradan hareketle şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. *İslam'ın, toplumların hayatında şekil/form olarak görünürlüğü, nebevî sünnete dayanır. Çünkü nebevî sünnet, vahyin peygamberin hayatında ete-kemiğe bürünmüş halidir.* Bunun İslam Medeniyet tarihindeki göstergesini; dini uygulamalardan mimariye, sanattan edebiyata, yemek kültüründen kıyafete, musikiden güzel yazıya, spordan eğlenceye vb. varıncaya kadar görmek mümkündür. Bu sebeple Peygamberimizin nebevî sünneti, Dünya Müslümanlarının vahdetinin de bir güvencesidir.

Gerek İslam'ın ilk yıllarında paganistlerin ve gerekse bütün çağlarda İslam karşıtı çevrelerin en çok saldırıları Hz. Peygamberin üzerinden nübüvvete yönelik olmuştur. Bunun temel sebebi, ona duyulan içten sevgi ve bağlılık duygusunun bütün Müslümanların gönüllerinde taht kurmuş olmasıdır. Gönüllerden, onun sevgisi yıkılmadıkça, nübüvvet binasında bir gedik açmak mümkün değildir. Onlar yine çok iyi biliyorlar ki, nübüvvet binasında bir gedik açmak demek, dolaylı olarak vahyin kalbinde bir gedik açmak anlamına gelmektedir. Bundan dolayı hâlâ bazı çevreler tarafından hem Hz. Peygamber hem vahiy ve hem de vahiy kâtipliği yapmış olan bazı sahabeler üzerinde güvensizlik oluşturmak adına fikri ve kültürel saldırılar sürdürülmektedir. Ama artık 1400 yıllık İslam tarihinde Son vahiy; İslami ilimler, sanat, edebiyat ve medeniyet alanında bir tecrübe oluşturmuştur. Dolayısıyla tarihe mal olmuş bu tecrübe alanını tasfiye etmek imkânsızdır.

İslam dünyasında ıslahatçı bazı Müslüman aydınlar vahyin lafza büründürülmesinde Hz. Peygamberin rolünü öne çıkarıcı bakış açıları geliştirmek suretiyle vahiy-nübüvvet ilişkisini *modern formlar içerisinde yorumlamışlardır*. Bunlar içinde “vahyi, (peygamberin) nefsinde bulduğu irfan” olarak tanımlayanlar olduğu gibi, bir defada peygamberin kalbine indirilen ve ihtiyaç olduğu zaman vahiy şekline dönüşen bir kuvvet, bir duyu ve bir araç olarak yorumlayanlar da olmuştur. Hatta Allah-Peygamber arasında iletişimi sağlayan Cebrail'i müstakil bir şahsiyeti olarak değil, peygamberlerde bulunan bir vahiy melekesi şeklinde nitelendirenler de vardır. Yine vahyi, bir yönüyle Allah'ın, olağan anlamıyla da Hz. Muhammed'in kelamı şeklinde tanımlayanlar da olmuştur. Eğer vahiyde tedricilik yoksa toptan peygamberin zihninde bilkuvve halinde bulunuyor sonra da olay ve olguların akışına göre fiili alana intikal ediyorsa; inkıta-i vahyi, zıhar olayı ile ilgili hükümleri, ifk olayını nasıl izah edeceğiz? Mademki peygamberin zihninde vahiy bilkuvve halinde ise, neden peygamber bu olayların hükmünü hemen açıklamadı da belli bir zaman aralığına bırakmıştır? Maalesef yine bazı Müslüman modernistler vahyi,

nl psikanalist C. G. Jung'un "kollektif bilinç-altı" nazariyesini tatbik ederek yorumlama yoluna gitmişlerdir. Eğer böyle bir yorum kabul edilecek olursa, o zaman vahyin lafız ve manasına Hz. Peygamberin müdahalesi söz konusu olacaktır ki, böyle bir anlayışı kabul etmek ve benimsemek asla mümkün değildir.

İşte bu kitap çalışmasında hem İslam'ın vahiy anlayışı ile ilgili makaleler bulacağız ve hem de vahiy konusunda müsteşriklerin ve onlardan etkilenen zihni karışık bazı Müslüman dşnrlerin vahiy anlayışlarına eleştirel yaklaşan makaleler okuyacağız. Bu eserin ortaya çıkmasında en büyük mil, 17-18 Mart 2022 tarihlerinde Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirdiğimiz "Uluslararası Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu Sempozyumu" oldu. İki gün süren sempozyum süresince yurt içi ve yurt dışından çok sayıda araştırmacı vahiy olgusuyla ilgili değerli görüşlerini dinleyicilerle paylaştılar. Bu vesile ile desteklerini her zaman yanıda hissettiğimiz Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne, sempozyum paydaşlarımız Oř Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne, Özbekistan İmam Matüridi Merkezine, S.. İmam Matüridi Uygulama ve Araştırma Merkezine, Konya İl Mftlğmze, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na teşekkür ediyorum. Ayrıca bu çalışmanın kitaplaşmasını sağlayan editrlerimizi ve yayınevimizi de yürekte tebrik ediyor, kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Ramazan ALTINTAş
Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı

ÖN SÖZ

İslâm düşüncesinde vahiy Yüce Allah'ın emir, hüküm ve bilgilerinin ya doğrudan ya perde arkasından ya da elçi/melek vasıtasıyla peygambere bildirilmesi olarak tanımlanır. Vahiy, Allah'la peygamberi arasında bir iletişim şekli olup mahiyeti dışarıdan bilinmez. Bununla birlikte vahiy, iman esaslarının kaynağını oluşturması açısından en önemli bilgi vasıtalarından biri kabul edilir. İslâm ilim tarihi boyunca değişik disiplinlerde vahiy-akıl, vahiy-sünnet ilişkileri, vahyin hakikati ve tabiatı gibi başlıklar araştırmalara konu olmuştur. İslam akaidinde vahiy, lafız ve mana olarak mu'cize kabul edilir. Vahiyde peygamberin rolü ise, vahyi almak ve topluma iletmektir. İlahi koruma altında bulunan vahiy, insanlığı en doğruya eriştiren, dinî ve dünyevî konularda insanlığın ihtiyaçlarına cevap veren, kurtuluş yolunu aydınlatan, birey ve toplum için her yönüyle şifa kaynağı olan doğru yol rehberidir.

Bu anlamda elinizdeki kitap 17-18 Mart 2022 tarihlerinde Konya Selçuk Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Uluslararası Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu Sempozyumu" etrafında sunulan sözlü veya yazılı bildirilerin genişletilerek neşredilmesiyle oluşmuştur. Bu doğrultuda üç farklı kitapta vahiy olgusu, başta ülkemiz olmak üzere Malezya, Pakistan, Güney Afrika, Mısır, Özbekistan, Kırgızistan, Cezayir gibi yurt dışından ve yurt içinden akademisyenlerin kaleminden siz değerli okuyucularla buluşturulmuştur. *Vahiy Nazariyesi* başlığını taşıyan ilk kitapta vahyin mahiyeti ve aktarılması; vahiy, dil ve yorum ilişkisi; ilham, vehbi ilim ve vahiy ilişkisi konuları işlenmiştir. Serinin *Kerim Elçinin Sözü Vahiy* başlıklı ikinci kitabı, daha çok vahyin sünnet ile olan ilişkisini konu edinmiştir. *Vahiy ve Gelenek* başlıklı son kitap ise doktrin ve mezhep merkezli vahiy anlayışı, kişi merkezli vahiy anlayışı ve vahiy okuma biçimlerini ele almaktadır.

Kitap bölümlerinde yazarların usul ve ilkeleri büyük ölçüde korunmaya gayret edilmiştir. Kitaplar arasında bir birlikte-
liğin sağlanması hedeflendiği için yer yer maddi değişiklikler
editör kurulunca yapılmış, okurun daha nitelikli bir eseri ta-
kip etmesi göz önünde bulundurulmuştur.

Vahiy Anlama Yolunda ismini verdiğimiz bu seriyle, yüce
kelâmının anlaşılması konusundaki değerli çabaların okur-
larla buluşmasına bizi vesile kılan Rabbimize hamd ediyoruz.
Elinizdeki eserin hazırlanmasına araştırmaları ile katkı su-
nan kıymetli hocalarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Bu ça-
lışmayı besleyen sempozyumun gerçekleştirilmesi hususunda
baştan beri teşvik ve desteklerini gördüğümüz Selçuk Üniver-
sitesi Rektörü Prof. Dr. Metin Aksoy'a, Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ramazan Altıntaş'a ve sempozyumun icrası noktasında hiçbir maddi ve manevi desteği esirgemeyen Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na hâssaten teşekkür ediyoruz.

Son olarak çalışmanın kisve-i taba bürünmesine vesile olan Siyer Vakfı'na şükranlarımızı arz ediyoruz.

Editör Kurulu

VAHİY VE GELENEK

İslam düşüncesinde vahiy Yüce Allah'ın dilediği emir, hüküm ve bilgilerin ya doğrudan ya perde arkasından ya da elçi/melek vasıtasıyla peygambere iletilmesi olarak tanımlanır. Vahiy, Allah'la peygamberi arasında bir iletişim şekli olup mahiyeti dışarıdan bilinmez. Bununla birlikte vahiy, iman esaslarının kaynağını oluşturması açısından en önemli bilgi vasıtalarından biri kabul edilir. İslam ilim tarihi boyunca değişik disiplinlerde vahiy-akıl, vahiy-sünnet ilişkileri, vahyin hakikati ve tabiatı gibi başlıklar araştırmalara konu olmuştur. İslam akaidinde vahiy, lafız ve mana olarak mu'cize kabul edilir. Vahiye peygamberin rolü ise vahiy almak ve topluma iletmektir. İlahi koruma altında bulunan vahiy, insanlığı en doğruya erdiren, dinî ve dünyevî konularda insanlığın ihtiyaçlarına cevap veren, kurtuluş yolunu aydınlatan, birey ve toplum için her yönüyle şifa kaynağı olan doğru yol rehberidir. Vahiy Anlama Yolunda ismini verdiğimiz serinin üçüncü kitabı, *Vahiy ve Gelenek*, başlığını taşımaktadır. Kitapta doktrin ve mezhep merkezli vahiy anlayışı, kişi merkezli vahiy anlayışı ve vahiy okuma biçimleri ele alınmaktadır.

   /siyeryayinlari
 www.siyerkitap.com

ISBN 978-625-814-475-8

9 786258 144758